

Bygg Säkert

Förråd för växtskyddsmedel

Författare: Anette Bramstorp, HIR Skåne AB (HIR)

Fotografer: Maja Brand (MB), Jens Tønnesen/Dansk Landbrugs Medier for TOPPS (TOPPS), HIR Skåne AB (HIR)

Uppdaterad 2023

Växtskyddsmedel ska förvaras säkert av flera skäl. Det finns risker för den som hanterar växtskyddsmedlen, för barnen på gården, för obehöriga, för den yttre miljön och inte minst om det skulle börja brinna. En säker förvaringsplats ska också erbjuda en säker arbetsmiljö. Ett smart utformat sprutförråd underlättar ett säkert och rationellt växtskyddsarbete.

Regelverk kan förändras och det kan finnas ytterligare regler som gäller.

Planera väl

I dag ställs det många krav på förvaring av växtskyddsmedel. Det finns lagkrav ur både miljö- och hälsosynpunkt. Försäkringsbolaget kan ställa villkor liksom odlingskontrakt och certifieringssystem. Dessutom är det ett arbetsmoment som kräver noggrannhet och försiktighet och som ofta sker under tidspress. Planera därför väl. Det du bygger idag bör hålla för en tid framåt. Här följer några frågor att fundera över.

HUR STORA MÄNGDER HANTERAS SAMTIDIGT?

För mindre mängder finns många småskaliga och smarta lösningar. Ett låsbart skåp placerat över ett uppsamlingskärl eller ett kar i ett låsbart utrymme kan vara fullgoda lösningar för små mängder. Men oftast krävs större lagringsutrymme och då ett särskilt sprutförråd. Ett sådant kan inredas i en befintlig byggnad eller placeras helt fristående intill påfyllningsplatsen. Förrådet bör vara så stort att den som hanterar växtskyddsmedel på gården lätt får en överblick över vilka mängder det finns av olika preparat i lager.

HUR LIGGER FÖRRÅDET I FÖRHÅLLANDE TILL PÅFYLNINGSPLOTSEN?

Kort avstånd mellan förråd och påfyllningsplats underlättar arbetet och minskar riskerna. Säker hantering av växtskyddsmedel innebär att hela kedjan, från förvaring av preparat och hantering av tomemballage till tvätt av använd spruta, är rationell och säker. Att hitta en säker och praktisk plats för själva påfyllningen kan vara en stor utmaning. Utgå därför från det när du planerar ditt sprutförråd.

Att lasta preparat på en skottkärra är ett enkelt, och säkrare, sätt att få med dig flera dunkar än du kan bära bort till påfyllningsplatsen.

FINNS DET RISKER MED TANKE PÅ FODER- OCH LIVSMEDELSHYGIEN?

Hantering av växtskyddsmedel i samma lokal som foder och livsmedel kan innebära en risk för kontaminering. Fundera på hur du kan undvika att hanteringen av växtskyddsmedel och tomemballager kolliderar med hanteringen av foder och livsmedel.

HUR LEVERERAS PREPARAT TILL GÅRDEN?

Kartonger måste lätt kunna lastas av och bäras in i förrådet. Stora mängder levereras och förvaras kanske på pall. Då underlättar det om dörr och tröskel är anpassat för det.

HUR HANTERAS TOMEMBALLAGE?

Planera redan från början för en plats för tomma förpackningar, exempelvis nätbur eller plastcontainer (tusen liter) under tak, särskild soptunna, traktorvagn i vagnsskjulet eller abonnerad container. Ordning och reda i avfallshanteringen minskar riskerna för dig själv, för obehöriga och för den yttre miljön.

Tomma preparatförpackningar ska sköljas med rent vatten, droptorka och lämnas till återvinning. För att få förpackningen ren rekommenderas att den sköljs

Foto: TOPPS

I ett mellanlager som är tätt och låst kan du, med mindre risk för obehöriga och miljön, förvara de preparat du behöver för stunden.

minst tre gånger. SvepRetur tar emot rengjorda förpackningar av plast. Hur och när framgår av www.svepretur.se. Rengjorda innerförpackningar av papper och kartong kan lämnas på närmaste återvinningscentral i fraktionen för brännbart grovavfall.

Transport- och ytterförpackningar som inte varit i direkt kontakt med växtskyddsmedel kan lämnas till materialåtervinning. Förpackningar som inte kan rengöras ska alltid hanteras som farligt avfall.

HUR FÖRVARAS SKYDDSUTRUSTNING?

Skyddsutrustningen bör finnas nära tillhands. Samtidigt ska den vara ren och bör därför inte förvaras i närheten av preparaten. Skyddsutrustningen bör också förvaras torrt, ventilerat och åtskilt från privata kläder och arbetskläder. Planera för en separerad, men lättillgänglig, förvaring nära preparatförråd eller påfyllningsplats. Om sprutförrådet är väl ventilerat och stort kan skyddsutrustning eventuellt förvaras i en väl avskild del i samma rum.

SAMFÖRVARING MED ANDRA KEMIKALIER?

Undvik samförvaring och planera för separat förvaring av växtskyddsmedel. Explosiva kemikalier och kemikalier i tryckbehållare får inte förvaras tillsammans med växtskyddsmedel. Bara personer som har behörighet att använda växtskyddsmedel bör komma in i förrådet, vilket är ytterligare ett skäl för att undvika samförvaring.

KOMMER DET ATT FUNGERA I PRAKTIKEN?

Många faktorer påverkar var sprutförrådet till slut hamnar. Ofta blir det en lösning där det finns ett avstånd mellan sprutförråd och påfyllningsplats. I praktiken kan det innebära att dunkar och tomemballage ibland tillfälligt blir stående vid påfyllningsplatsen. Fundera över om det går att lösa, till exempel med ett mellanlager som är tätt och låsbart.

FÄRDIGA LÖSNINGAR FINNS ATT KÖPA

Om du inte hittar ett utrymme i befintliga byggnader på gården finns det andra lösningar. Idag finns anpassade containrar på marknaden. Tänk särskilt på att spill och läckage ska kunna samlas upp, antingen i containern eller utanför. Om containern inte är frostskyddad krävs en annan säker vinterförvaring eller att containern kan lyftas in under vintern.

INVALLAT

Växtskyddsmedel ska lagras i ett invallat utrymme, eller en invallad behållare, med möjlighet till uppsamling av spill och läckage. Minst en tredjedel av den mängd som förvaras samtidigt, eller hela volymen av den största förpackningen, bör kunna samla upp.

Vid förvaring av mindre mängder preparat kan invallning ordnas genom att förpackningar placeras i plastlådor, på nedsänkta hyllplan eller liknande. Vid förvaring av större mängder krävs i regel att hela förrådet fungerar som en invallning. Golvet ska då vara tätt och utan avlopp. Anslutningen mellan golv och vägg ska vara tät så att spill inte kan rinna vidare till ett annat utrymme. Vid dörröppningen ska det finnas en tröskel eller fall inåt som möjliggör uppsamling. Ett alternativ är att det i förrådet finns en golvbrunn som leder till en tät uppsamlingsbehållare.

En nätbur i ett större utrymme kan vara ett bra alternativ. Tänk på att utrymmet i sin helhet måste vara säkert med tanke på riskerna för läckage, brand, foder- och livsmedelshygien och arbetsmiljö.

Växtskyddsarbetet blir mest praktiskt när hela kedjan från förvaring av preparat, påfyllning, tvätt och hantering av tomemballage tas med i planeringen.

FROSTFRITT

Förrådet ska vara frostfritt om frostkänsliga preparat ska förvaras där till nästa säsong.

GOD VENTILATION

Ur arbetsmiljösynpunkt bör förrådet vara väl ventilerat. Detta är särskilt viktigt om du mäter upp preparat i samma utrymme. Sörj för god luftväxling med utomhusluften.

BRANDSÄKERT

Om du bygger nytt bör du tänka på brandskyddet. Satsa på konstruktioner som motstår brand i minst 30 minuter. Se till att det finns pulversläckare inom 15 meters avstånd. Exempel på brandskyddande konstruktioner med 60 minuters brandmotstånd finns i LBK-pärmen som ges ut av Lantbrukets brandskyddskommitté, www.lantbruketsbrandskydd.nu. Träregelkonstruktioner med 30 minuters brandmotstånd beskrivs exempelvis på TräGuiden, www.traguiden.se.

LJUS OCH SÄKER ELINSTALLATION

Ljus behövs för att hitta rätt och undvika misstag. Elinstallationerna ska vara brandsäkra och ta hänsyn till gnagarangrepp. Rekommendationer kring elinstallationer i lantbruket finns i LBK-pärmen.

LÅST

Växtskyddsmedel ska förvaras på ett sätt som inte innebär risk för skada på människors hälsa eller på miljön. Ett enkelt sätt att göra dem mer svåråtkomliga är att förvara dem inlåsta. Detta minskar risken för att barn och andra obehöriga kommer i kontakt med dem.

ÅTSKILT FRÅN ANDRA VAROR

Växtskyddsmedel ska förvaras åtskilt från foder, livsmedel och explosiva varor. Om sprutförrådet exempelvis är en nätbur eller ett skåp i ett större rum, tänk på att det är olämpligt att förvara explosiva varor, foder och livsmedel där.

INRED FÖR SMÅ OCH STORA FÖRPACKNINGAR

Planera för både hyllor och tillräckligt stort golvutrymme för fat och större förpackningar. Hyllorna bör vara av ett icke absorberande material som är lätt att hålla rent, exempelvis metall. Hyllorna bör anpassas så att både små och stora förpackningar kan stå säkert.

Gott om plats på både hyllor och golv ger en bra överblick och underlättar arbetet.

GOD ORDNING

Ordning och reda i sprutförrådet minskar risken för förväxlingar. Oavsett om preparat förvaras på pall eller på hyllor är det viktigt med god ordning där alla förpackningar av samma preparat står tillsammans. Preparaten kan exempelvis sorteras efter användningsområde (insekter, svamp, ogräs) eller efter gröda (spannmål, specialgrödor). Enkla skyltar som visar placering kan underlätta både då du sätter in och tar ut preparat.

Ren skyddsutrustning är viktigt. Förvara denna på en lättillgänglig plats nära preparatförråd eller påfyllningsplats, åtskild från privata kläder och arbetskläder.

UNDBIK KONTAMINERING AV PREPARAT

För att minska risken för kontaminering bör torra preparat placeras ovanför flytande.

ORIGINALFÖRPACKNINGAR

Förvara alltid växtskyddsmedel i originalförpackningar. Om en etikett skadas, märk tydligt med preparatnamn. Fäst ett säkerhetsdatablad och utskrift av etikett och bruksanvisning på förpackningen.

GODKÄNDA PREPARAT

Alla utgångna preparat ska sorteras ut och lämnas till destruktionsfirma. Information om preparatets registrering och aktuella dispenser finns i bekämpningsmedelsregistret på Kemikalieinspektionens webbplats, www.kemi.se.

SÄKERHETSATABLAD

På säkerhetsdatabladet står viktig information kring hälso- och miljörisker. Säkerhetsdatabladet är en informationskälla för arbetsgivare och anställda. De är till hjälp i arbetet med att inventera och bedöma kemiska risker och planera vilka förebyggande åtgärder, vilken skyddsutrustning samt vilken nödlägesberedskap som behövs. Säkerhetsdatablad över de preparat som används ska därför finnas tillgängliga i pappersform eller digitalt.

FÖRTECKNING

Om du har anställda eller inhyrd personal krävs en förteckning över alla farliga ämnen på gården som personalen kan komma i kontakt med, till exempel växtskyddsmedel. Förteckningen ska uppdateras årligen och innehålla viktiga uppgifter om ämnets risker för miljö och hälsa.

INVENTERINGSLISTA

En lista över vilka preparat som finns i lager är krav i vissa odlingskontrakt men är också bra att ha om en olycka sker. Inventera och uppdatera vid säsongens början och slut. Med en lagerlista blir det också enklare att hålla koll på preparat som går ut och ska användas upp. Undvik att hålla stora lager som inte kommer att användas inom ett år.

STÖLDSKYDD

Växtskyddsmedel i lager representerar ett högt värde. Om stora mängder förvaras samtidigt fundera över hur du undviker eller försvårar ett inbrott, till exempel genom låsanordningar eller larm.

HANDLINGSPLAN FÖR OLYCKSHÄNDELSER

På gården ska det finnas beredskap för olyckshändelser och skriftliga handlingsplaner som beskriver vad som ska göras vid tillbud och olyckor. I anslutning till sprutförråd och påfyllningsplats ska det, på väl synlig plats, finnas en nedskriven handlingsplan för olyckor med växtskyddsmedel. Handlingsplanen ska innehålla lättlästa och kortfattade instruktioner för vad som ska göras vid personolycka och vid mindre eller större spill eller läckage. Det är också värdefullt om larmuppgifter, exempelvis larmnummer 112, telefonnummer till ansvariga personer på gården och gårdens adress är nedskrivna.

Handlingsplanen bör även finnas i sprutekipaget tillsammans med kontaktuppgifter till berörda myndigheter och verksamheter som bör kontaktas vid en olyckshändelse.

Kort avstånd mellan förråd och påfyllningsplats underlättar arbetet och minskar riskerna. Här ligger sprutförrådet strax intill en gjuten påfyllningsplatta med uppsamling till gödselbehållare.

FÖRSTA HJÄLPEN

I nära anslutning till förvaring och påfyllning ska det finnas vatten, tvål, ögondusch och utrustning för första hjälpen. Även ute i fält ska vatten, tvål, ögondusch och första hjälpen finnas tillgängligt.

BEREDSKAP FÖR ATT SAMLA UPP SPILL

I eller i närheten av förrådet ska det finnas utrustning som gör det möjligt att snabbt ta hand om spill. Lämplig utrustning är absorberande material, som Absol, Fixol eller sand, samt skyffel, avfallspåse eller avfallsbehållare. Uppsamlad spill räknas som farligt avfall och ska lämnas till destruktion.

VARNINGSSKYLT

Grundprincipen är att det ska finnas en varningsskylt om det behövs för att förebygga att farliga ämnen

Ett litet spill kan orsaka en stor förorening. Även folieförsegling och dunklock ska göras rena och tas omhand.

bidrar till ohälsa och olycksfall. Det kan exempelvis vara om det finns risk att de produkter som förvaras förvärrar en brand. Det kan också vara om det finns behov av att uppmärksamma anställda på att det förvaras växtskyddsmedel i utrymmet.

Alla synliga spill ska samlas upp och lämnas till destruktion. Se till att du har utrustning för att ta hand om spill nära till hands.

Lagkraven för själva förvaringen är:

- Generellt på ett sätt som inte innebär någon risk för skada på människors hälsa eller miljö
- Svåråtkomligt för barn
- Skylt, om det behövs för att förhindra skador på hälsa eller miljö
- Avskilt från foder och livsmedel
- Avskilt från explosiva varor, om det föreligger ökad risk för skador på människors hälsa och miljö vid en olyckshändelse
- Invallat utrymme, eller invallad behållare, med möjlighet till uppsamling av läckage eller spill
- Ventilerat, om det finns risk för inandning av skadliga gaser eller ångor
- Enbart godkända produkter, då produkten inte längre får användas får den inte finnas i förrådet
- I godkända förpackningar med tydlig märkning så att förväxling undviks, vilket uppfylls med originalförpackningen

Säkert växtskydd är en informations- och utbildningskampanj i samarbete mellan:

